

Баніт Ольга

*Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України,
м. Київ, Україна, e-mail: olgabanit@ukr.net*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

*Автор робить огляд зарубіжного досвіду підготовки фахівців для неформальної освіти дорослих. Зміст підготовки цих фахівців розроблено й реалізується в таких країнах, як США, Франція, Іспанія, Швеція, Фінляндія, Данія, Польща, а також у країнах пострадянського простору, зокрема, в в Республіці Білорусь, Республіці Молдова, Узбекистані, Російській Федерації.
Ключові слова: неформальна освіта дорослих; підготовка фахівців; андрагогічні компетентності.*

Автор делает обзор зарубежного опыта подготовки специалистов для неформального образования взрослых. Содержание подготовки этих специалистов разработана и реализуется в таких странах, как США, Франция, Испания, Швеция, Финляндия, Дания, Польша, а также в странах постсоветского пространства, в частности, в Республике Беларусь, Республике Молдова, Узбекистане, России.

***Ключевые слова:** неформальное образование взрослых; подготовка специалистов; андрагогический компетентности.*

The author reviews foreign experience of training specialists for non-formal adult education. The content of the training of these specialists has been developed and is being implemented in countries such as the USA, France, Spain, Sweden, Finland, Denmark, Poland, as well as in post-Soviet countries, in particular in the Republic of Belarus, the Republic of Moldova, Uzbekistan, and the Russian Federation.

***Key words:** non-formal adult education; training of specialists; andragogical competence.*

В умовах пошуку нових підходів та моделей освіти, які створюють умови для неперервного процесу навчання й пізнання світу, неформальна освіта стали важливою складовою сучасного освітнього простору. Розвитку неформальної освіти приділяється велика увага з боку міжнародних організацій, зокрема, ООН, ЮНЕСКО, Європейський Союз, Рада Європи та ін. [1, с. 156]. Саме тому неформальна освіта в розвинених країнах сприймається на рівні з формальною. Більше того, неформальна освіта дорослих стає однією з основних цілей у стратегіях освітньої політики провідних країн світу на національному й

міжнародному рівнях

У цьому контексті актуальною постає потреба підготовки компетентних фахівців, здатних не лише займатися постійною самоосвітою та самовдосконаленням впродовж життя, а й передавати ці знання іншим, тобто проводити кваліфіковане навчання різних категорій дорослого населення. Л. Лук'янова виділяє два чинники, які зумовили гостроту цієї проблеми. Перший пов'язаний з урізноманітненням категорій дорослих (мігранти, інваліди, люди третього віку, безробітні та ін.), другий – із зростанням кількості дорослих у віці від 25 років до 65 і старших, які беруть участь в освітніх програмах як формальної, так і неформальної освіти [3, с. 199].

Якщо в Україні тільки починають про це говорити, то в зарубіжних країнах підготовка таких фахівців здійснюється вже давно. Так, наприклад, ще в 1976 році ЮНЕСКО було підготовлено рекомендації, де зазначалося, що «підготовка викладачів до навчання дорослих повинна передбачати знання з теорії освіти дорослих, розуміння та особистісне ставлення до предмету, певні професійні уміння. У разі взаємодії цих складових підготовка повинна забезпечити формування дійсних практичних умінь з навчання дорослих слухачів».

У міжнародних програмних документах з освіти дорослих узагальнене визначення цієї категорії працівників – педагогічний персонал/кадри для роботи з дорослими. Це фахівці з організації процесу навчання, цілеспрямованого поетапного керівництва і супроводу учнів/слухачів у процесі набуття знань, умінь, навичок; створення простору для самостійної діяльності, допомоги у визначенні їх освітніх потреб; помічники, «поводирі» учня у процесі його навчання [3, с. 205]. В залежності від ролі їх називають: вчитель (teacher), інструктор (instructor), помічник (helper), фасилітатор (facilitator), консультант (consultant), посередник (broker), ментор, наставник (mentor) та ін.

Зміст підготовки цих фахівців розроблено й реалізується в таких країнах, як США, Франція, Іспанія, Швеція, Фінляндія, Данія, Польща. У США, наприклад, більше 60 вищих навчальних закладів займаються підготовкою фахівців у галузі освіти дорослих [4, с. 410]. Професійна підготовка андрагогів

здійснюється на рівні університету, де створено можливості для здобуття освітньо-кваліфікаційних рівнів магістра, спеціаліста, доктора за різними напрямками підготовки в галузі освіти дорослих [5, с. 200–201].

Подальший професійний розвиток педагогічного персоналу для освіти дорослих в США забезпечується шляхом створення ресурсних освітніх центрів, професійних асоціацій фахівців освіти дорослих.

У Республіці Польща підготовка фахівця з андрагогіки пропонується на рівні магістратури. Потенційні вступники спеціальності «андрагогіка» – це випускники педагогічного ліценціату. Також можуть навчатися практикуючі вчителі й представники інших педагогічних спеціальностей, які планують працювати (чи вже працюють) в системі освіти дорослих – у сфері формального навчання в стаціонарних закладах освіти, неформального навчання і центрах опіки для дорослих [2].

Як свідчить аналіз наукових джерел, підготовка андрагогів практикується в країнах пострадянського простору, зокрема в Республіці Білорусь, Узбекистані, Російській Федерації. У Республіці Молдова, незважаючи на відсутність професії в класифікаторі, є можливість навчатись за спеціалізацією «андрагог» у магістратурі (спеціальність «освіта дорослих»). Підготовка викладача дорослих (андрагога) передбачена відповідними навчальними програмами (бакалаврат і магістратура) у вищих закладах освіти Естонії. Так, у 2011 р. в Естонії затверджено чотири нових стандарти професії «викладач дорослих», які цілком відповідають 8-рівневій загальній кваліфікаційній рамці, що є чинною в Естонії [1, с. 157].

В Україні підготовка фахівців для роботи в неформальній освіті дорослих проводиться за програмою Curriculum globALE, розробленою Інститутом з міжнародного співробітництва Німецької асоціації народних університетів (DVV). Головна мета цієї ініціативи полягає в тому, щоб підвищити професіоналізм педагогів, які навчають дорослих, шляхом надання загальних «вихідних рамок», підтримки провайдерів освітніх послуг для дорослих щодо розробки та впровадження програм підготовки тренерів [1, с. 158]. Таким чином можемо підсумувати, що в різних країнах світу приділяється значна

увага розвитку професіоналізму фахівців для навчання дорослих (у тому числі у сфері неформальної освіти).

Водночас кожна країна має свої моделі та стратегії їхньої підготовки. Програми професійної підготовки значно різняться за обсягом, тематичним спектром навчальних дисциплін, рівнями кваліфікації та ступенем формалізації результатів.

Аналіз змісту підготовки фахівців для роботи у сфері неформальної освіти дорослих показує, що програми підготовки зорієнтовані на формування у слухачів передусім андрагогічних компетентностей: обізнаність теоретичних засад освіти дорослих; врахування психологічних особливостей і досвіду відповідної цільової аудиторії, знання основ консультування й наставництва дорослих; вміння діагностувати навчальні потреби дорослих; керувати освітніми проектами; застосовувати новітні технології викладання; здійснювати рефлексію власної методики роботи з дорослих тощо.

Використані джерела:

1. Аніщенко, О. (2017). Професійна підготовка андрагогів: обґрунтування доцільності в контексті професіоналізації освіти дорослих в Україні. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*. 2 (19), 155-163.

2. Козут С.Я. (2013). Змістові аспекти підготовки фахівця зі спеціальності «андрагогіка» (з досвіду Польщі). URL: http://er.ucu.edu.ua/bitstream/handle/1/592/%D0%9A%D0%BE%D0%B3%D1%83%D1%82_%D0%A1.%D0%AF.%D0%97%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B2%D1%96_%D0%B0%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8_%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%BA%D0%B8.PDF?sequence=1&isAllowed=y

3. Лук'янова, Л. Б. (2016). Підготовка педагогічного персоналу для роботи з дорослими: теоретичний і методичний аспекти: монографія. Київ: ІПОД НАПН України. 265 с

4. Терьохіна, Н. О. (2016). Підготовка педагогів для системи освіти дорослих: американський контекст. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 1(55), 405-412.

5. Чугай, О. Ю. (2016). Професійна підготовка педагогічного персоналу для системи освіти для дорослих у США: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ: ІПОД НАПН України. 368 с.